

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 111, GOD. V, BEOGRAD, UTORAK, 17. MAJ 2011.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 21. jun

MIXER

Piše: Almedin Zukić

OMAŽ ARAPSKOJ REVOLUCIJI

Prodao sam Egipat da ga moj sin naslijedi, ko će mi ga vratiti? Govorio je o nekoj ženi na koju je policija udarila svojim vozilom, žena je u naručju imala dijete koje je povrijeđeno i u životnoj je opasnosti.

Studenti Filozofskog Fakulteta u Sarajevu nisu ni slutili kakvo će iskustvo doživjeti na studijskom putovanju za Kairo.

Sve je počelo samospaljivanjem Mohameda Bouazizija 17. septembra 2010. u Tunisu. Tačnije, arapske zemlje su odavno već bile polivene benzinom, čekala se samo prava varnica da sve plame. Mohameda Bouazizija ju je proizveo. Njega će tunižanska nacija upisati u knjigu svojih najvećih heroja, a arapski svijet kao hrabru žrtvu čija je šibica zapalila sjever Afrike i arapske zemlje Azije. Nakon žestokih protesta i iz današnje perspektive relativno lakog svrgavanja tunižanskog diktatora Ben Alija, plamen je buknuo i u *delti Nila*.

Nakon dana provedenog u Istanbulu poletili smo za Kairo. Istanbul, gdje na djelu vidite ono o čemu se u vanjsko-političkim i ekonomskim magazinima na sva usta priča – ubrzano ekonomsko buđenje, u tom smislu ni po čemu nije bio sličan našoj sljedećoj destinaciji.

Ovo je bila moja druga posjeta ovom višemilionskom gradu. Prvi dan sam primjetio da ljudi u Kairu nisu više onakvi kako ih se sjećam. Nisu to više nasmijani, a ipak preplašeni ljudi, koji hvale svoga *reisa* iz straha. Ne poginju više glavu pred policajcem koji ih udara otvorenom rukom po šiji rutinski i pokorno, kao da im je suđeno da ih udara do *čefina*. Još uvijek je poginju, ali s osjećajem da su to zadnji dani. Iz perioda prvog boravka u Kairu sjećam se mnogobrojnih protesta malog broja pojedinaca koji brzo budu pohapšeni i zatvoreni. Sjećam se da je u to vrijeme svaka ideja o milionskom izlasku na ulice i svrgavanju režima unaprijed bila osuđena kao neka neslana šala. Niko nije vjerovao da taj dan može doći. Niko tada nije ni sanjao o onome u šta se sad više i ne sumnja.

Dan prije prvog velikog okupljanja demonstranata na trgu Tahrir upoznao sam taksistu Ahmeda. Čovjek pedesetih godina, *taksira* starom Lodom već dvadeset godina. Završio je historiju na Kairskom univerzitetu, ali nikada nije radio u struci. Pričali smo o Bosni, o Jugoslaviji, o fudbalskoj reprezentaciji Jugoslavije koja je igrala rame uz rame sa Brazilom i Argentinom – pokazuje to onim pokretom prislonjenih kažiprsta. Onda sam ga pitao za stanje u Egiptu, na šta veli: *Poskupila riža, poskupilo ulje, poskupilo brašno, pas namješta sina za nasljednika... Egipat je*

bogat, naučio je da živi od rada, od obrađivanja svojih polja, turizma, trgovine, proizvodnje... Sve je stalo, narod ne vidi dinara od svega toga. Danas ako ne zaradim za hljeb sutra će mi djeca biti gladna... ali ne još dugo, ne još dugo... naš najveći neprijatelj je naša policija, ima li to igdje?! Nastao je tajac, dugo nije progovarao, zamišljeno je vozio kroz zamršene ulice pune lada, zastava i starih pežoa. Pred izlazak iz taksija upozorava me: Slušaj mladiću! Nemoj ovih dana izlaziti. Ovdje će biti kaos, biće pakao... Narod više ne može podnositi, svi su toliko puni jada da je svaki spreman poginuti. Mislim da ćeš, akobogda, umjesto časovima arapskog prisustvovati kursu revolucije...

I zaista, sutradan, 25. januara, na Dan policije Tahrir je ispunjen masom nezadovoljnih. Vraćajući se sa časova arapskog, prvih i posljednjih na ovom putovanju, prolazili smo pored trga. Broj demonstranata je bio ogroman, a broj policajaca činio se dvostrukom većim. Parola *Narod traži pad režima*, odjekivala je trgov. U hotelu sam odmah uključio TV – *Jazeera*, *CNN*, *Al-Arabiyya* direktno su izvještavali sa trga. Sukob policije i demonstranata je bio očigledan. Očevici tvrde da je policija pohapsila na stotine ljudi u sporednim ulicama do kojih kamere nisu dospijevale. Premlaćene su stotine ljudi. Na internetu i *Facebook* profilu koji je afirmirao i pozivao na proteste pojavili su se strašni snimci mučenja i ubijanja. Egipatska državna televizija je o velikom skupu demonstranata protiv vlade izvještavala kao da se radi o štrajku radnika nekog osrednjeg preduzeća. Kamere su bila podešene tako da se vidi samo mali broj ljudi i policija koja propisno obezbjeđuje skup.

Foto: Beta

Zemlja sa unutrašnjim sagorevanjem: Egipat 2011.

Ljudi zaduženi za našu grupu povel su nas po programu za Luxor, grad na egipatskom jugu. Drugi dan demonstracija je protekao u istom tonu, uz stalno prisustvo jedne velike grupe, na trgu. Luxor još nije bio zahvaćen masovnim protestima. Luxor je vrvio od turista koji su došli posjetiti ovaj čudesni grad koji u svakom svom metru kvadratnom krije ostatke veličanstvene egipatske drevne civilizacije i kulture. Ni nakon dva dana paklenih protesta i sukoba demonstranata sa policijom, eksplozija i paljenja, hapšenja i ubijanja u Kairu, Aleksandriji i Suecu, u Luxoru se ništa nije mijenjalo. Ili mi se samo činilo. Strah je bio posvuda. Tajno se u čajdžinicama gledala *Al-Jazeera*. U jednoj čajdžinici dobijam objašnjenje čemu toliki oprez. Čovjek koga sam zbog njegovog izgleda povezao sa likom Alibabeobjašnjava: *Šuti, nemoj ti o tome*

MIXER

Almedin Zukić: Omaž arapskoj revoluciji

CEMENT

Saša Čirić: Kuda sestro
Milan Đorđević: Individualno viđenje

ŠTRAFTA

Saša Ilić: Silazak u Hag

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Toponim je bio vreo
Saveti mladom piscu

BETONSKI ŠUT

Nagrada „Poziv na putovanje“ s Manjanom i P70

BLOK BR. V

Aleksa Jovanović i Lazar Bodroža: Avanture zeca Milorada

govoriti... Ne znaš kakvi su... Juče su upali u radnju, prebili vlasnika, demolirali dućan i optužili ga da organizuje demonstracije i „prati pogrešne vijesti“... Onda stanka, povuče dva dima iz nargile sa opojnim sastavom, uzme gutljaj čaja pa nastavi sa bratskim savjetom: Čuvaj se sutra, poslije džume biće svašta i ovdje... Gotovo je... Ljudi ginu, ovo je prešlo svaku mjeru, ne znam šta haj-

van čeka, što ne odstupi s vlasti, nije mu dosta trideset i kusur godina... A onda završava svoje šaptanje meni vicom: Uputila se neka gospođa predsjedniku sa žalbom da je sve prodala i novcem podmitila da joj sin dobije neku važnu poziciju. Sad, pošto nije dobio posao, traži da se novac vrati. A predsjednik joj odgovara kako je on prodao cijeli Egipat da ga sin naslijedi – ko će njemu vratiti.

Na povratku u hotel, vidio sam nekoliko transportera egipatske vojske i vojnike raspoređene ispred hotela i duž obale Nila kojim su šetali mnogobrojni turisti. Posljednje vijesti prijatelja iz Kaira su bile zastrašujuće. Doktor Muhamed me zvao i upozoravao da se čuvam, kazao mi je kako u bolnicu gdje radi dolazi mnogo povrijeđenih, da policija ispaljuje metke, da se u centru Kaira u ovom trenutku bukvalno ubijaju svi koji su na ulici. Govorio je o nekoj ženi na ko-

ju je policija udarila svojim vozilom, žena je u naručju imala dijete koje je povrijeđeno i u životnoj je opasnosti. Muhamed je plakao. Događaji su me podsjećali na 1992. pred rat u Bosni. Treći dan, *yamul ghadab*, dan srdžbe, kako je kasnije prozvan, bio je najteži dan egipatske revolucije. Još noć uoči tog petka prekinut je internet, mobilna i fiksna telefonija. Radnje su zatvorene. Cijelim Egiptom je ključao bijes. Kao da je cijeli Egipat izašao na ulice i slao poruku: *večeras moraš otići*. Policija je sve vrijeme radila *svoj posao*. Većina stravičnih snimaka koji su tek nakon nekoliko dana izlazili u javnost, a snimani su amaterskim kamerama i mobitelima napravljeni su upravo na ovaj dan. Na desetine ljudi je prikazano kako idu u smrt raširenih ruku ne tržeći ništa do ostavku diktatora i slobodnu državu. Taj dan je na *trgu* nastala fotografija koja je obišla svijet – egipatski Kopti čvrsto se držeći

za ruke napravili su živi štit oko muslimana koji su obavljali *džumu*. U ponoć se očekivalo predsjednikovo obraćanje naciji. Nekoliko sati prije policija se povukla, a osiguravanje grada je preuzela vojska – to je bio prvi korak u postizanju krajnjeg cilja demonstracija. Saznajem da, sada već možemo reći bivša, *policijska država* Egipat broji oko jedan i po milion policajaca, uglavnom nepismenih. Student medicine *Wali*, kojeg sam upoznao na *Nilu* dok se uz cigarete marke *Kleopatra* odmarao nakon napornog volonterskog dana – prva smjena u bolnici, druga na demonstracijama, a treća će uskoro početi u hitnoj – mi objašnjava: ...*Znam da će ti zvučati uvrnuto, ali ovi...* (išaretom pokazuje na kordon policajaca naoružanih kalašnikovima) *to su ti ljudi koji su precizno birani i moraju imati sljedeće kvalitete: inteligenciju kolca, hobi – nasilje, slijepa pokornost, gluhi na svako preklinjanje mučenog...* *Ukratko, to su sirove barabe kojima je neko utuvio u glavu da su čuvari reda, a da se red treba čuvati premlaćivanjem na prvu...* Pili smo čaj, a onda su nam se pridružila još dvojica Egipćana koje nismo poznavali, zatim još jedan. Svi su pili crni egipatski čaj, niko nikog nije poznao, a ponašali su se kao da su svi odrasli na istom igralištu. Ostavio sam ih u melankoliji tihe pjesme o slobodi, uz klokotanje nargile i Nila. Te večeri su se čuli pucnjevi, galama, plač, urlikanje. Cijelu noć je neko nekoga ganjao i dozivao. A onda opet pucnjevi. Pa nekog premlaćuju. Ujutro sam sjeo u dvorištu hotela. Prišao mi je

CEMENT

Piše: Saša Ćirić

KUDA SESTRO

Vladan Matijević: *Vrlo malo svetlosti*,
Agora, Zrenjanin, 2010.

Strogo (ali pravedno) gledano, knjiga Vladana Matijevića *Vrlo malo svetlosti* nije roman, iako su je takvom izvikali učeni ocjenjivači u barem tri žirija. I ne samo to. Poklekli pred recepcijskom infekcijom da se svaki prozni tekst doživi kao roman, Matijevićevu knjigu okrunili su Nagradom „Meša Selimović“, koju dodeljuju trust kritičarskih mozgova Večernjih novosti (poznavanje tekuće produkcije poželjno, ali nije uslov da se bude žirirator ove nagrade) i Nagradom „Bora Stanković“, koju dodeljuje Cera Mihajlović lično, od ove godine u raskolu sa opštinskom kasom u Vranju. NIN-ov žiri ju je pak uturio u prvih šest romana u užem izboru, da bi predsedniku žirija poslužila kao dimna zavesa ne bi li glasanjem za ovu knjigu zabašurio klasični sukob interesa koji je imao kao predsednik nagrađenog romana Gordane Ćirjanić.

NE SPAVAJ, MALA MOJA

Vrlo malo svetlosti, dakle, nije roman već ciklus novela. To je kompoziciona struktura koja se nalazi između romana i knjige priča. Sa knjigom priča deli samostalnost pojedinačnih priča a sa romanom to da dve ili više novela dele poneki zajednički lik, lutajući motiv ili liniju fabule. Matijevićeva knjiga sadrži tri novele, sve tri imaju personalne naratore i svaki od njih je nepouzdan jer je destabilizovan: psihičkim poremećajem, alkoholizmom, traumom iz detinjstva. Lajt motiv svih novela su snovi naratora, po pravilu košmari, koji naglašavaju tragičnu dezorijentisanost i izolovanost ovih likova, ali izlišno komplikuju novele unoseći u njih značenjsku kakofoniju. Snovi su konvencionalno čudni i bizarni, dramaturgija kratkih rezova je očekivana a prelazi nemotivisani, dakle, čist su strukturni višak i zamaranje čitalaca. Oblik i žanr priče uzeti su usiljeno i automatski, baš kao što je situiranje prve novele *somewhere* u SAD izvedeno krajnje naivno. Istina i Karl Maj je iz nemačke provincije snatrio o Divljem Zapadu, ali poetičke pretenzije V. Matijevića idu nešto dalje od modela omladinske vestern literature. Upravo, kombinacija sarkastičkog i satiričkog čini poetiku ove Matijevićeve proze. Satira zahteva neku vrstu verodostojnosti kao okvira priče a takva podloga u *Vrlo malo svetlosti* ili izostaje, kao u američkom primeru, ili je svedena na opšta mesta. Satira i melodrama predstavljaju link ka ruskom literarnom nasleđu, ali i autorov iskorak u odnosu na prethodne knjige u kojima je dominirao meta-tektualni humor i strategije verbalnih igara. Matijević je iskoracio iz masturbativne mišolovke postmoderne, ali se ukopao se na brisanom prostoru za njega još uvek puste i nepoznate zemlje traženja nove poetike.

LJULJAJ ME NEŽNO (GOLICANJE INCLUSIVE)

Matijevićev tekst koketira sa socijalnom kritikom ali mu je milija poetika sarkastičkog apsurda. Recimo, naratorka prve novele situirane u SAD, Hilari je militantna feministkinja koja bi da svet

BETON BR. 111 DANAS, Utorak, 17. maj 2011.

stariji čovjek. Pozdravio me i započeo priču o tome kako je on jedini stranac koji je tih dana uspio da se prebaci kopnenim putem u Luxor iz Kaira. Gospodin je bio iz Irske. Navodno politolog i ima specijalizaciju iz oblasti revolucija. Kaže da je bio u Tunisu i da mu je sljedeća destinacija Libija. O sinočnjim dešavanjima na ulici ima svoju teoriju: ...*Nakon što je predsjednik povukao policiju koja je navodno osiguravala gradove, naredio je da se presvuku u civil, da naružaju najopasnije zatvorenike i oslobode ih iz ćelija. Policija i zatvorenici su cijelu noć napadali građane, upadali u radnje, pljačkali, prestrašivali. Građani su se okupljali u grupe i čuvali svoje mahale, zgrade i radnje... Rušenje ovog režima nije lahak posao... Ovaj je suviše okrutan i inteligentan da ga se riješe olahko. Ovdje revolucija neće uspjeti...*

Otišao sam na staru čaršiju, skoro sve suvenirnice su bile zatvorene, poneka razbijena. Trgovina je cvala samo starcu, u prljavoj žutoj *galabiji*. On to nije ni krio, skakutao je od sreće. Kako i ne bi?! Pun kamion motki od nekog dobrog tvrdog drveta (u poređenju s njim drijen je spužva) opšivenih devinom kožom na jednoj strani rasprodao je za manje od dva sata. Uzvikivao je zadirkujući trgovce: *socijalna revolucija već daje plodove!* Ironija Egipćana je jednako dobra kao i pamuk iz Egipta. Pred svakom radnjom stajao je gazda sa nekoliko sinova, svi naoružani mačetama, motkama i noževima. Rijetkom strancu se nasmiju, ponude ga čajem, motke i noževe kriju za leđa i traže da se uđe u

Foto: FoNet

Srpski PEN isprobava pirotehniku za Svetski kongres pisaca u Beogradu

liši muškaraca i, još više, da likvidira Endija Vorhola verujući da je ovaj živ. Za tu nameru prodavači mini krofni u parku daje svoju životnu ušteđevinu ne bi li joj ova nabavila bacač plamena pošto je ubeđena da se Vorholov zloduh ne može drugačije iskoreniti. Slično je i u drugoj noveli koja se zbiva u Srbiji, na beogradskoj periferiji i u neimenovanoj provinciji. Bivši Miloševićev ministar postao je teški alkoholičar i živi u ruiniranom podrumu pošto ga je žena izbacila iz zajedničkog stana, čuva pola miliona nekonvertovanih maraka i živi u strahu od osvete i pljačke. Kao što Hilari piše mejlove bivšoj ljubavnici iako nema njenu adresu (ali je ubeđena da mejl svejedno stiže onome kome je namenjen), tako ex-ministar stalno sastavlja testament, u svakoj novoj verziji prenamenivši svoju imovinu nekome drugom.

Po njegovom uvidu, nova vlast je ista ili gora od prethodne jer su iz starog režima sačuvali najgori kadrovski ološ, dok su sitni narko dileri, koje je služba 90-ih regrutovala, u međuvremenu postali kontroverzni biznismeni od ugleda. Ovaj uvid je izložen dvostrukom „oporezivanju“ u kome se linije motivacije međusobno potiru: narator je razočarani alkoholičar – otuda izložen afektima i deformisanoj percepciji, ali i insajder nekadašnjeg režima, tako pouzdan svedok njegovih mahinacija. Kao kritičko vi-

BETONJERKA MESECA

Gde ja stadoh, ti produži. Zapiši to, Rajko!

A. A. Darmolotov

radnju i pazari šta. Irac je bio u pravu, čini mi se da je jutros rano bio na ovom mjestu i saznao detalje o udruženim policajcima i zatvorenicima. Taman što sam sjeo u jednu grupu naoružanih trgovaca i uz ponuđeni čaj pažljivo slušao o ujdurmi koju su im pripremile dvije grupe jednako loših ljudi, zazvonio mi je mobilitel. Iz slušalice je vrištao glas: *Gdje si, čovječe, za pet minuta polazimo za Bosnu!!!* Ne sjećam se kako sam stigao do hotela, onda do aerodroma...

Sljedeći dan sam već bio u Sarajevu u kojem se također puca noću. Puca se i danju. I u tramvaju. I u parku.

Egipatska revolucija je nekoliko dana poslije ipak uspjela. Pobjedila je velika egipatska nacija, bogata plemenitim ljudima, doktorima, književnicima, misliocima, običnim i neobičnim ljudima, čajdžijama i trgovcima, inteligentnom mladom naraštaju koji se nada boljem obrazovnom i socijalnom sistemu. Irac je bio ukrivu! *Reis* je ipak bio prisiljen otići.

Nekoliko sedmica nakon revolucije student *Wail* mi piše: *Raspi-san je referendum na kojem su se građani trebali izjasniti o nekim promjenama u Ustavu. Čovječe, mi glasamo!!! Moj otac, majka, braća, čak i nena u kolicima izlazi na prvo nemontirano davanje glasa ZA ili PROTIV. Ljudi se grle pred glasačkim punktovima. Nije nam važno jesi li ZA ili PROTIV, važno je da se pitaš* ■

Tekst je preuzet i najnovig broja sarajevskog časopisa (SIC!)

đenje našeg savremenog društva, ovo literarno rešenje je notorno; kao narativni postupak ono je obična aplikacija već toliko puta elaboriranog palanačkog sveta koji se urušava. Nus efekat pripovedanja o socijalnoj margini, o izopštenim i oštećenim likovima doneo je turobnu i melodramsku atmosferu koja je nadišla sloj jezičke burleske, a sa njom i socijalnu kritiku. Kao i pesme srpskih repera koje se emituju na mitingu naprednjaka, i kod Matijevića je vidan nedostatak utemeljujućeg semantičkog koda. Njegova kritika je lepršavo raspršena i uopštena, ništa ne označava, tako da može da služi svima i svemu. U zbiru, imamo „maglu i dim“, poetiku koja očito ne želi više da (se) zabavlja, ali koja ne ume da zauzme jasan i određen kritički stav prema stvarnosti. Parazitiranje na elaboriranim matricama postmoderne potvrđuje nesigurnost Matijevićeve poetičke evolucije. I čitalac i autor se nalaze u poziciji naratora iz treće novele, istraumiranog bogoslova kome su se sfere snova i zbilje nerazmrsivo zapleli tako da ništa nije pouzdano i sve je moguće.

NEŠTO IZMEĐU

Vladan Matijević se tako nalazi između Svetislava Basare i Vuleta Žurića. Basara je veseli mitomah koji uspeva da isprovocira „čuvare (nacionalnih) svetinja“; Žurić se dugo zadovoljavao linčovsko-joneskovskim građenjem začudnih narativnih lavirinata smštenih u milje savremene tranzicije, da bi se u poslednja dva romana priklonio žanrovskom pismu i pseudosubverzivnoj mistifikaciji revolucionarne prošlosti i narodnjačkog prezenta. Matijević je, dakle, na raskrsnici. Tamo gde je boravio, postigao je izvestan uspeh i krenuo dalje, neznano kud. Tu gde je stao trpi usled nedostatka pouzdanog orijentira. Kuda dalje: u otpor ili priklanjanje glavnom toku? Strepnja je u Srbiji uvek bila jača od nade ■

Piše: Milan Đorđević

INDIVIDUALNO VIĐENJE

Dragoljub Todorović: *Bilans srpskog termidora* – Mali lični brevijar, Treći milenijum, Beograd, 2010.

Knjigu o kojoj bih da nešto kažem, napisao je afirmisani i istaknuti beogradski advokat, čovek koji je veći čitalac od mnogih pisaca i pravnik koji se sudski suprotstavljao mnogim državnim, paradržavnim i većinskim stavovima u Srbiji a zastupao je i branio mnoge disidente i ljude na koje većina iz ideoloških, političkih ili nacionalnih razloga baš ne gleda sa simpatijama. Knjiga je podeljena na sedam poglavlja. U prvom poglavlju je vrlo lep ispovedni esej „Fragmenti iz biografije“ u kome naslućujemo i atmosferu Srbije a autor tu izlaže svoje lične stavove. U ovom autobiografskom eseju, inače, pisanom lepim i jednostavnim jezikom, on se pokazuje kao pravi i normalni Srbin koji veruje u ličnu slobodu a nije od onih koji iz političkih razloga fetišizuju i mitologizuju srpsku tradiciju. Ovaj tekst takođe pokazuje da Todorović poseduje talenat prozaiste. Tekst završava rečima: “Uvek sam bio slobodan čovek. Nikad nisam pripadao nikom. Govorio sam slobodno, otvoreno, vrlo glasno i skoro uvek kritički, i to samo u svoje ime.” U drugom poglavlju su tekstovi „Deklaracija o Srebrenici“, „Najteži ratni zločin“ i u njima autor iznosi svoje stavove i činjenice o zločinstvima a i o svom učešću u radu kod Nataše Kandić, kao i o pravnom zastupanju Vuka Draškovića i o pravnom delovanju u slučaju Andrije Hebranga. To su činjenice i istine.

ŠTRAFTA

Piše: Saša Ilić

SILAZAK U HAG

Izveštaj o banalnosti
Rajkove antihaške poezije

Pokušavam da se setim kada sam prvi put čuo za Rajka Petrova Noga – Pešovca, kako ga je od mилоšte zvao Ratko Mladić, njegov prijatelj i zemljak. Svakako, njegovo ime niti stihove nisam mogao da čujem u srednjoj školi, u to predratno vreme, još uvek smo čitali Crnjanskog, Andrića i Krležu, Dizdara i Kocbeka, Zajca i Miljkovića. Oni napredniji među nama čitali su Kiša i Borhesa, a najznatijeljniji su otkrivali *Famu o biciklistima*, *Cink* i *Forsiranje romana reke*. Ćosić je, naravno, bio literarna činjenica sa kojom se živelo (potom i umiralo) kao sa Biblijom. Trgovački putnici su tih godina obišli sve firme u republici i rasprodali najviše knjiga u istoriji srpskog izdavaštva: utrkivali su se Dobrica i Danko. Onda je iskrasao Selenić, pa Pavić, koji je pred kraj moje srednje škole doživeo pravu eksploziju. Ali niko nikada nije pomenuo Noga. On je čekao neko *bolje vreme*, čekao je *neki rat*, kao junak romana *Kad su cvetale tikve* da bi stupio na scenu i rekao šta ima. Onda je rat zaista i došao; nastupili su *Nogovi dani poezije*.

RAJKOVO ZLATNO DOBA

Sada kada pokušavam da se setim prvog pomena njegovog imena mislim da je to teklo ovakvim sledom. Najpre se objavio Milošević, a potom je odnekud izronio srpski ratni Parnas. Tu je bio R. P. Nogo. Njegovo prezime se uvek vezivalo, po zvučenju i *pesničkom* poreklu, sa Gojkom Đogom, *vunenim disidentom*. Radovan Karadžić bio je treći as u bosanskom trilingu, a kasnije će se ispostaviti i sveprožimajući duh i nadahnuće ovih *parnasovaca*. Bila su tu i dvojica književnih teoretičara: Nikola Koljević i Novica Petković. Koljević je početkom rata u Bosni postao Radovanov ađutant a Petković je preuzeo Katedru za srpsku književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu. Kod njega sam iz nekoliko pokušaja polagao srpsku književnost 20. veka. Onako kako su njegovi književni saborci čistili istočnu Bosnu od nesrpskog življa, tako je Petković čistio Katedru od nepoćudnih elemenata. Nakon Dejtona, Koljević se ubio, a Petković je postao gostujući profesor srpske književnosti na Palama. Za svog asistenta izabrao je ne tako mladog R. P. Noga. Nekoliko Petkovićevih diplomaca koji su se otisnuli u kritičarske vode, budući da su podržavali liniju srpskog ratnog Parnasa, počeli su da ispredaju mitove o Nogovoj poeziji. Da nije bilo studija Predraga Ćudića i Marka Vešovića, koji su vrlo minuciozno dekonstruisali fenomen Nogo u srpskoj književnosti, izostale bi relevantne činjenice o životu i delu ovog čoveka. Ako su devedesete bile Rajkovo zlatno doba, onda su dvehiljadite postale vreme njegove sveobuhvatne kanonizacije. Karaždić se otisnuo u ilegalu, a kadrovi Novice Petkovića nastavili su da uvode R. P. Noga u studijske programe, da organizuju skupove u njegovu čast i dodeljuju mu nagrade. Besmislene same po sebi (ima pre-

Kao i ona primedba u tekstu o sudskim togama kao deliću mogućeg savremenog rituala sudstva. U trećem poglavlju Todorović govori o liberalizmu. Možda se neko neće složiti sa njim jer i pored svega ta tradicija postoji u istoriji Srbije. U ovoj knjizi postoje i portreti kulturnjaka. Todorović piše o Miri Trailović, pa o komadu „Kosa“ a tu su i njegovi stavovi o kulturi u Srbiji. Ovde su i eseji o onom bitnom – deliktu mišljenja i svim nekadašnjim represijama u kulturi. Kao i o tzv. *Periklovom dobu* tj. vremenima kad je Josip Broz Tito bio na čelu zemlje. Todorović tu govori i o događajima 1968. godine. Zanimljiv je i njegov doprinos rasvetljavanju odnosa pesnika Branka V. Radičevića i Branka Miljkovića u svetlosti nepravdanih optužbi protiv Radičevića kao navodnog krivca za Miljkovićevu smrt. Todorović je Radičevića dobro lično poznavao. Tu je i lep tekst sa malim portretom grada Sarajeva. U petom poglavlju knjige autor piše o Dobrici Ćosiću. A ovde treba napomenuti da je prethodna knjiga ovog autora bila *Knjiga o Ćosiću*, koja iznosi dosta važnih činjenica. Autor Ćosića naziva zloduhom Srbije i govori o njegovoj političkoj ulozi u poslednjih dvadeset godina. U šestom poglavlju je lep esej o Mirku Kovaču i njegovom delu. To je esej čitaoca koji voli Kovačevo delo i koji dobro poznaje stvari. Eseji u VII poglavlju ocenjuju kulturno-književnu situaciju u Srbiji. Možda je malo prejak istorijski naslov knjige i pominjanje termina „termidor“ pa time i asocijacija na Francusku revoluciju, krvavo vreme ubijanja i giljotiniranja, Robespjera i njegove sledbenike, ali pisac to ublažava podnaslovom *Mali lični brevijar*, a ovim naslovom kao da ističe tragičnost godina o kojima piše. Nažalost, ova knjiga zaslućuje da doćivi veći novinski i medijski prijem u Srbiji a ne da bude prećutana. A to zaslućuje jer lucidno iznosi bitne pravne, istorijske, kulturne stvari o zemlji u kojoj je objavljena pa to neki budući istoričari, kulturnjaci i literate neće moći da zaoćidu ako zaista žele da budu autentićni a ne oni koji iz konformizma i društvenih ambicija velićaju laći i falsifikate. Dakle, knjiga *Bilans srpskog termidora* je istinita, činjenićna i pisana je razumljivim jezikom i direktno. Ona je i svojevrsno svedoćanstvo o srpskoj savremenosti a i time još jedan dokument za neku buduću istoriju Srbije ■

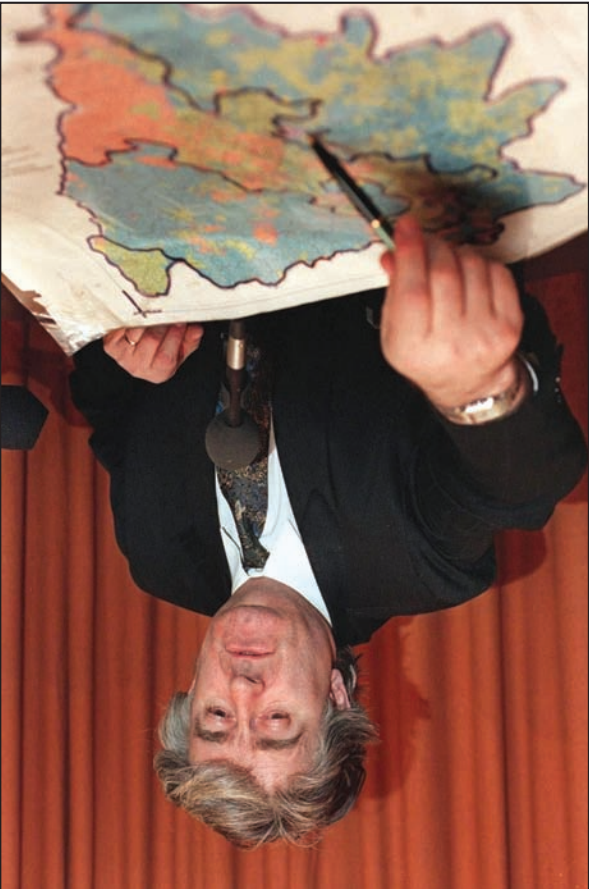
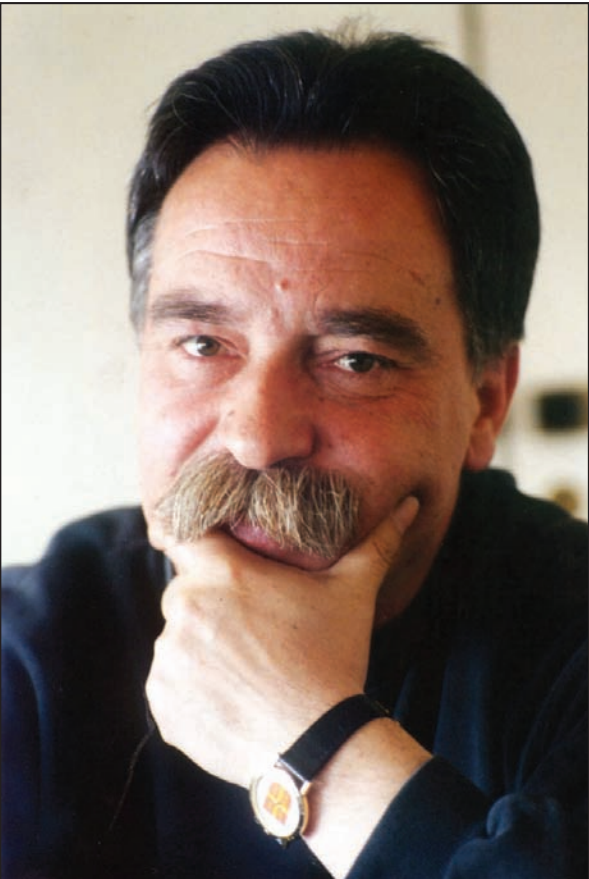

Foto: FoNet

Diptih: Majstor i Margarita

ko 400), nagrade su bitne jer ih Zakon o kulturi tretira kao neprikosnovene činjenice o odrećivanju budućeg statusa umetnika, te regulisanja njegovog staća i, naposljetku, nacionalne penzije. Bez nagrada, nema kanona, a nema ni parnasovske, ratne mirovine. Rajko ih je, na sreću, doćio dovoljno i sada se već nalazi u fazi hibernacije, čekanja da se jednog dana pojavi neka nagrada sa njegovim imenom.

ZAPIŠI TO, RAJKO!

Vreme je za memoare. *Većernje novosti* i *Pećat* nas redovno izveštavaju o tome. Naslov je *Zapiši to, Rajko*. Izdavaći su SKZ i Beogradska knjiga. Za sada idu samo izabrani odlomci u novinama ali uskoro će se pojaviti i knjiga. Nema sumnje da se radi o antihaškom hitu koji će pokušati da istrći maratonski krug nakon Kusturićine *Neprovjerene glasine*. A o čemu se zapravo radi? Rajkova montaža-atrakcija predstavlja *nogovsko* friziranje prošlosti, zamašan poduhvat samoreprezentacije kakav je nedavno učinio i pisac Vidosav Stevanović u svom *Dnevniku samoće*, samo iz drugog ideološkog registra. Ako nikada do sada nije uspeo da postane pesnik, R. P. Nogo je to konaćno postao, i to u svojim memoarima. To konstruisanje figure pesnika možda je najoćiglednije u najintimnijim trenucima koje Nogo posrećuje putem svog naknadnog sećanja. Radi se o sceni posete uhapšenom Radovanu Karaćiću 29. jula 2008. U nekom smislu, ovaj bi se deo mogao okarakterisati i kao Rajkova *Ars poetica*. On odlazi u predvorije Haga koćeg on naziva srpskim Hadom. Kada ga vide i shvate zbog čega dolazi, svi slućbenici su iznenadućuće ljubazni. Takoreći, sva mu se vrata otvaraju čak i kada pogrešno ode sa advokatom na slućbeni ulaz. Takva je atmosfera i za vreme razgovora sa Karaćićem uz prisustvo policajaca, gotovo raznećenih ovim susretom. Rajko je konaćno pronaćao svoju Euridiku, pripitomio je kerbere i sada može da prića o najsuptilnijim stvarima sa svojom *dragom*. Karaćić mu najpre kaće da su duboko u njemu odjeknule Rajkove reći koje je u februaru 2004. izgovorio o dvestogodišnjici Prvog srpskog ustanka u Marićevića jaruzi, kada je izneo svoj višnjićevski pesnićki kredo: „*Jednog kneza prevariti možete* [tj. Miloševića]/ *Jednog posjeć, a dva će uteći* [tj. Karaćić i Mladić]“. Nogo mu potom uzvraća komplimentom, govoreći mu kako je veoma zadovoljan njegovim romanom *Ćudesa hronika noći*, naroćito njegovim drugim delom. (Roman je, inaće, za vreme Karaćićevog skrivanja objavio Miroslav Toholj, njegov ratni ministar. Bio je ozbiljan kandidat za Vitalovu nagradu, tada pod patronatom N. Petkovića.) Vreme posete premaćuje predvićdenih petnaest minuta. Ali Karaćić insistira da mu Rajko izgovori stihove pesme „*Tajna večera*“ koju mu je ovaj posvetio. Policajac daje rukom znak da mogu da nastave jer, kao da i on sam želi da ćuje te boćanske reći pesnika Rajka P. N. Rajko sa zadovoljstvom recitućje. Vreme kao da stoji. Naposljetku saopćtava Karaćiću da će govoriti na mitingu podrćke (zajedno sa Tomislavom Nikolićem, Aleksandrom Vućićem i ostalom naprednom pro-evropskom elitom) i pića ga šta da prenese pućanstvu. Karaćić, „*blag i gospodstven*“, kako ga Rajko vidi, pozdravlja pre svega one koji su ga upoznali kao Dragana Davida Dabića. Sa ovom svetom porukom, Rajko se vraća u *gornji svet* pevajući o tome koliko je opasno loviti srpske glave, jer ko ih je lovio, „*bio je ulovljen*“. Ovde, paraćfazirajući Amfilohijevo opelo, svakako misli na premijera Ćinđića. Sa njim se završava Rajkovo banalno *orfićko zavešćanje*, ispletено od jeftinih politikanćtskih figura, estetizacije i apologije zloćina, duboke jezićke regresije i provincijalne samodopadljivosti ■

Piše: Tomislav Marković

SAVETI MLADOM PISCU

Kako do nagrade Mono i Manjane, izdavača retkih i neobičnih srpskih knjiga!
(Sa konferencije za štampu prof. Jerkova M. Jeremića i Grupa Peh 70, 5. maj, knjižara „Vulkan“, Beograd)

TOPONIM JE BIO VREO

(Iz pesmarice ratnika udarnika)

Prijedor, Foča, Srebrenica
Trnopolje, Vlasenica
Suva Reka, Podujevo,
Omarska i Sarajevo

To su moji logori i jame
Potomak sam ocila i kame

Brčko, Gacko, Ključ, Sokolac
Banja Luka i Bratunac
Bihać, Doboj i Trebinje
Keraterm i Nevesinje

To su mesta koja tajnu kriju
Svetle tačke u mome si-vi-ju

Teslić, Zvornik, Kalinovik
Krupa, Šamac i Dubrovnik
Višegrad i Vlas Vilina
Rudo, Vakuf i Bijeljina

To je moje naličje i lice
Sve drugo su kućine i trice ■

Sreda, 18. maj, u 19 časova, CZKD

**PROMOCIJA PROJEKTA
DVOSMERNIH ANTOLOGIJA:**

Iz Beograda, s ljubavlju
/savremena priča iz Srbije/

Iz Prištine, s ljubavlju
/savremena albanska književnost Kosova/

Ne gaji sumnje u vladajuće ideologije i prinčeve; gaji nadu da će ti prinčevi dozvoliti da postaneš dvorska luda.

Drži se prinčeva i boljara, uvek budi uz njihove skute, i to će ti se brzo isplatiti.

Veruj da si moćniji od generala, jer oni su samo puki izvršioци tvojih barbarogenijalnih zamisli. Um caruje, a snaga sekirom zamahuje! Učini sve što je u tvojoj moći da te usvoji Otac Nacije. Budi njegov paž, skutoñoša i oslonac; ne zaziri od blasfemije – slobodno poredi njegova komesarska pisanija sa Džojksom, svetina će sve progutati.

Neka ti usta uvek budu spremna na laž i opčinu, ti si iznad svih, tebi su sva sredstva dozvoljena.

Idi putem kojim se češće ide, i za tebe će uvek biti mesta u državnim jaslama.

Sledi primer onih koji svoju nedoslednost skupo naplaćuju; tvoja zvezda vodilja sija iznad Velike Drenove.

Piši pohvale nacionalnim piscima i rediteljima, nećeš se pokajati; svaki panegirik je stepenik na putu koji te vodi u Akademiju.

Budi svestan činjenice da je fantazija sestra laži, i zloupotrebljavaj to saznanje što više možeš. Ako možeš da kažeš istinu – čuti.

Ne govori u svoje lično ime, ti si rezonatorska kutija kolektiva, tastatura koja piše iz glave cijela naroda.

Ti nisi samo pisac, ti si pas čuvar nacionalne književnosti. A nacionalna književnost je uvek ugrožena, tako da za tebe nema zime.

Ne dozvoli komadanje tela srpske književnosti; ako ne mogu svi Srbi da budu u jednoj državi, neka se ova ideja ovaploti bar u literaturi.

Bori se za jedinstvo rascepljene književne scene – samo sloga srpskog spisatelja spasava.

Otimaj sve što možeš iz susednih književnosti; sve je srpsko dok se ne dokaže drugačije! Parazitiraj na mrtvim piscima koji su se za života gnušali takvih kao što si ti, proglasi se njihovim naslednikom mirne savesti; mrtvi pisci su najzahvalniji za obradu, jer ne mogu da se bune.

U svoje delo utkaj ključne ideologeme nacionalizma, a potom razglaši na sva zvona da se ti baviš samo čistom književnošću i da te ideologija ne interesuje.

Svoj šovinizam umotaj u oblandu od estetike, publika voli lepe metafore.

Ne veruj da je nacionalistički projekat mrtav, tvoja dužnost je da sačuvaš jezgro zla za buduće ratove.

Budi Srbin, iako si pisac.

Bori se svim silama protiv unutrašnjih neprijatelja, tvoj trud će biti primećen i adekvatno nagrađen.

Budi kreativan u difamisanju svojih protivnika, lepi im na čelo nove etikete: *autošovinizam, slatka pena stipendija, ideološki motivisane dotacije... Izdajnici & strani plaćenici* su davno izandali od upotrebe.

Ako slučajno imaš svoje mišljenje o nečemu, ostavi ga kod kuće. Zna se šta treba da misliš kad si među svojim.

Svako ko pomene Srebrenicu, Stajićevo, Ovčaru, opsadu Sarajeva, Trnopolje – tvoj je lični neprijatelj i otpadnik od srpstva. Napadaj ga i kleveči gde god možeš, argumentima „čisto književnim“.

Ko tvrdi da su u Omarskoj trebali samo vaške a ne ljude – tvoj je „prijatelj u književnosti“ i duhovni sabrat.

Ako držiš do etike, piši propalo ■

Foto: Stefana Savić

BETONSKI ŠUT

Piše: Redakcija **Betona**

NAGRADA „POZIV NA PUTOVANJE“ S MANJANOM I P70!

Srbija je zemlja velikih mogućnosti. To su očigledno shvatile i tri njene vrhunske institucije kulture: Miroslav Josipović, vlasnik izdavačke kuće Mono i Manjana, njegov urednik Aleksandar Jerkov kao i književno-politička grupa P70. Naime, između 5. i 15. maja odigrala se mala taktička vežba ovih institucija koja im je već uspela u vreme objavljivanja zbornika *5. novembar* povodom godišnjice P70, u kome su bez poštovanja autorskih prava objavili sve tekstove koje su mogli naći na Internetu, a koji su se ticali i njihovog rada. Shvativši da u Srbiji zakon ne brani autorska prava, odlučili su da za potrebe izdavačke kuće Mono i Manjana, kao i za sopstveno dodatno legitimisanje na sceni, ustanove nagradu koja bi eksploitalisala lik i delo Danila Kiša. Stoga su se sastali 5. maja u knjižari „Vulkan“ i dogovorili se da to i učine. Vlasnik kuće Mono i Manjana, Miroslav Josipović svakako je morao da zna za ovu akciju. On je, međutim, mudro prepustio to svom uredniku, pa ako prođe u javnosti, onda da se na miru radi. Svakako, ako nemate ediciju za domaću produkciju, idealno ju je pokrenuti pod patronatom imena kakvo je Kišovo, još ako se i neka nagrada ustanovi, eto sreće za sve. Našla se tu i srećna simbioza *čosićevaca* i urednika Jerkova koji je potom pokušao da ubedi Mirjanu Miočinović, jedinog nosioca prava za Kišova izdanja i raspolaganje njegovom ostavštinom, kako je Danilo Kiš opšte kulturno dobro te da s njim svi mogu raspolagati po nahođenju, pa tako i izdavačka kuća Mono i Manjana. Naposljetku, mogu osnovati i nagradu sa imenom Danila Kiša (kako su mnogi mediji preneli) i privući, s jedne strane, pisce da se prijave na konkurs i obezbede sebi izdavača, i s druge, da pokažu ko su pravi poetički izdanci Kišove literature. I pored oštarih reakcija Mirjane Miočinović, Miroslav Josipović se pravdao neobaveštenošću, dok je urednik Jerkov gnevno protsetovao, pozivajući se na svesrpsko pravo eksploatacije svega i svačega, pa tako i dela Danila Kiša. Bilo kako bilo, *Politika* je jedina prenela informaciju o novoustanovljenoj nagradi ne pomenuvši ime Danila Kiša. Očigledno je Josipović ipak stigao da reaguje na vreme i predupredi svog „neobuzdanog“ i „samosvojnog“ urednika Jerkova. Usitinu, ovo se nikada ne bi moglo dogoditi u okrilju kuće Mono i Manjana, kao ni u njevoj knjižari „Vulkan“, bez znanja i dopuštenja vlasnika. Dakle, radi se u grubom kršenju autorskih prava i još jednom perfidnom pokušaju, ovog puta kapitalističke, aproprijacije nasleđa Danila Kiša. To što je urednik Jerkov na početku svoje karijere profesionalno profitirao na talasu *posmrtnih počasti* za Danila Kiša u Srbiji, ne daje mu pravo da ime ovog književnika koristi za obeležavanje leja luka u bašti Manjane. Svakako, za plevljenje korova može do mile volje da koristi zamašne fizičke kapacitete svojih pitomaca iz P70. Srećno i beričetno ■

BLOK BR. V

Autori: Aleksa Jovanović i Lazar Bodroža

Avanture Zeca Milorada

ALI PONEKAD, KAD SAM ŠAM SA SOBOM PRISAN, KAO UTEHA MI DODU
POSLEDNJE REČI MOGA POKOJNOG DEDA DMITRA...

ZA SVE SI TI KRIVA! KURVOOO! OVO IDE TEBI
NA DUŠU! A TI MILORADE, DETE MOJE NEVINO,
UPAMTI: SVE ŽENE SU TI

KURVE
Osim majke
I ONE KOJATI RODI DETE!

